

3. *Владимиров В. М.* Історія української журналістики (1917—1991) : навч. посіб. / В. М. Владимиров. — К. : МАУП, 2007. — 174 с.
4. *Губарець В. В.* Преса і книга діаспори: З історії видавничої діяльності українського зарубіжжя : навч. посіб. / В. В. Губарець. — К. : Університет «Україна», 2008. — 266 с.
5. *Животко А.* Історія української преси / А. Животко ; [передм. К. Костева]. — Мюнхен, 1989—90. — 334 с.
6. *Ковальчук Г. І.* Співробітники УНІК — жертви політичних репресій / Г. І. Ковальчук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — К., 1999. — Вип. 2.
7. *Огієнко І.* Історія українського друкарства / І. Огієнко ; [упорядкув. М. Тимошика]. — К. : Либідь, 1994. — 448 с.
8. *Плеханова І.* Роль часопису «Українська книга» (1937—1943) у розвитку книгознавчої думки кінця 30-х років ХХ століття (до 70-річчя виникнення часопису) / І. Плеханова // Редактор і видавець. — 2007. — № 1. — С. 211—214.
9. *Плеханова І.* Програмні засади діяльності книгознавчого часопису «Українська книга» / І. Плеханова // Редактор і видавець. — 2012. — № 1(2). — С. 70—77.
10. *Скрипник Т.* Висвітлення розвитку вітчизняного друкарства в 1917—1920 рр. (за матеріалами часопису «Друкарь») / Т. Скрипник // Вісник Книжкової палати. — 1998. — С. 30—32.
11. *Тимошик М.* Її величність — книга. Історія видавничої справи Київського університету. 1834—1999 : монографія / М. Тимошик. — К. : Наша культура і наука, 1999. — 308 с.

Катерина Серажим

МІРКУВАННЯ ПРО ВИДАВНИЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ
У ПЕРШИХ ДЕСЯТИРІЧЧЯХ ХХ ст.
(На основі щоденників Сергія Єфремова)

Зроблено спробу проаналізувати поступ української видавничої справи у перших десятиліттях ХХ ст., зокрема виокремивши періоди 1905—1906 та 1909—1923 рр. (на основі щоденників Сергія Єфремова), а також розглянути творчий доробок дослідника у царині видавничої справи.

Ключові слова: *видавнича справа, українська періодика, Сергій Єфремов, цензура.*

Сделана попытка проанализировать продвижение украинского издательского дела в первых десятилетиях XX ст., в частности выделив периоды 1905—1906 и 1909—1923 гг. (на основе дневников Сергея Ефремова), а также рассмотреть творческий задел исследователя в области издательского дела.

Ключевые слова: *издательское дело, украинская периодика, Сергей Ефремов, цензура.*

The article aims to analyze a progress of the Ukrainian publishing in the first decades of the XX century, in particular 1905—1906 and 1909—1923 time periods (on the basis of Serhii Yefremov's diaries) has been attempted as well to study S. Yefremov's contribution into the Ukrainian publishing.

Key words: *publishing, the Ukrainian press, Serhii Yefremov, censorship.*

Актуальність теми зумовлена необхідністю детального вивчення розвитку видавничої справи на початку XX ст., зокрема у період національно-визвольних змагань на території України, що дозволить з'ясувати, в яких умовах творили українські видавці того часу. Нинішніх видавців, без сумніву, збагачує не лише знання витоків видавничої діяльності, а й сучасне осмислення видавничих процесів минулого. Саме це знання дасть розуміння історичної перспективи поступу українського слова.

Подібні дослідження також можуть стати джерелом певного професійного досвіду, який слугуватиме якісним підґрунтям для подальших наукових розвідок. Вивчення історії видавничої справи перших декад XX ст. через призму щоденникових записів українського літературознавця й публіциста Сергія Єфремова дасть змогу наочно уявити реалії тодішньої видавничої справи, а також допоможе заповнити білі плями в історії науки про розвиток українського слова.

Це питання розглядалося багатьма дослідниками під різними кутами зору. Зокрема, видавничу діяльність С. Єфремова у перші десятиріччя XX ст. вивчали передовсім науковці діаспори. Дослідження про громадсько-політичне життя публіциста проводили Ю. Бойко, Г. Грабович, Г. Костюк, П. Одарченко. Наприкінці XX ст. у незалежній Україні життєвим шляхом і літературознавчою працею вченого-академіка зацікавилися такі дослідники, як О. Варенікова, М. Жулинський, М. Наєнко, С. Приколота, Е. Соловей. Однак внесок С. Єфремова у видання книжок українською мовою, робота над створенням українських газет і журналів залишилися поза увагою

науковців. При цьому подібний творчий доробок, включений в історичний контекст, суттєво доповнить знання про хронологічний розвиток української видавничої справи.

Метою нашого дослідження є аналіз тенденцій української видавничої справи через призму професійного доробку С. Єфремова, його внеску у розвиток української преси та книговидання на тлі складних національних зрушень, що відбувалися в Україні впродовж перших десятиріч ХХ ст. Тому цим дослідженням прагнемо з'ясувати, в яких умовах розвивалось українське книго- й пресовидання в означений період.

Аналізуючи вибрану тему, ми використали: метод узагальнення фактів, отриманих іншими дослідниками, порівняння історичних даних зі свідченнями очевидців, зафіксованими у щоденникових записах С. Єфремова; індуктивний метод, що дав змогу уявити загальну ситуацію з книговиданням в Україні у перших десятиріччях ХХ ст. на основі щоденника С. Єфремова; аналіз книговидавничих тенденцій у зазначений період на території України.

Початок ХХ ст. ставив нові виклики перед існуванням українського слова й української державності. В умовах постійної політичної боротьби видавці змушені були працювати, долаючи цензурні утиски ще від часів сумнозвісного Емського указу, який започаткував майже 30-річний період реакційної цензури.

В Україні тогочасна цензурна машина виявила себе повною мірою. Вже 26 липня 1876 р. було заборонено галицьке видання «Оповідання про життя святих мучеників Бориса і Гліба» як таке, що написане українською мовою [12, с. 57]. Не дозволявся навіть друк книг, сюжети яких були взяті із української давнини або із життя тогочасної української інтелігенції. Відзначимо, що таких фактів на той час було безліч, тому не дивно, що книговидавнича справа і розвиток літератури в Україні майже завмерли.

Розпорядженням Головного управління у справах друку 1889 р. заборонялося брати на розгляд рукописи українських творів, якщо ті мали якісь відхилення від норм російського правопису. Навіть дитяча література не могла уникнути ретельного вивчення цензурних органів. З цього приводу український літературознавець, публіцист, громадський діяч С. Єфремов писав: «Достеменно, зручніше верблюдові кризь вусшко голки пройти, і навіть багатому ввійти у царство

Боже, ніж українській книзі благополучно подолати всі перепони на її шляху до читача!» [3, с. 117].

Необхідно зазначити, що С. Єфремов ніколи не був стороннім спостерігачем подій. Знаний не лише через свою активну громадянську позицію, дослідник присвятив чимало років життя літературознавчій, редакторській праці, що, зокрема, простежується на сторінках його щоденників. Записи дослідника сьогодні дають змогу поглянути на тогочасне життя у підросійській Україні крізь призму особистих поглядів публіциста. Зі сторінок нотаток ученого видно, як С. Єфремов уболівав за долю народу, книжкової справи й українського слова загалом, політичні перипетії та визвольний рух. Своє ставлення до подібних речей він висловлював зазвичай публічно, друкуючи статті й рецензії, а інколи довіряв свої думки лише щоденниковим записам. З цього погляду виняткову цінність має його «Щоденник», який вчений вів (з перервами) упродовж 1895—1917 та 1923—1929 рр.

Не варто оминати увагою той факт, що вже перші роки ХХ ст. ознаменувалися не лише загальним похваленням громадського життя у російській Україні, а й поширенням сфери впливу українського слова. Для українства, передовсім — для інтелігенції, цей етап став творчим відкриттям і викликом водночас.

С. Єфремов так переживав ці події на сторінках свого щоденника: «Слово живе зробилось тут (на території України. — К. С.) одним з найпотужніших засобів до оновлення, і однаково пробилося воно і в спробах перепачкування закордонних виданнів, і в найлегальнішій боротьбі з цензурою. Приходить пора єднання, організування, збирання розпорошених сил на Україні...» [6, с. 538].

Українські друковані органи зазнавали у той час чимало утисків: до них необхідно віднести насамперед адміністративні репресії, заборону продажу, грошові кари (штрафи), судові процеси проти видавців та літераторів.

Однак для цього періоду також характерні збільшення кількості українських видань і поява «нового інтересу до українства і українського письменства». Розширюється тематичний репертуар тогочасних друкованих органів. Щомісячний літературний часопис «Кіевская старина» починає приділяти більшу увагу белетристиці, публікує огляди українського життя й українського письменства зокрема. Ви-

ходять друком науково-популярні розвідки Бориса Грінченка, Василя Доманицького, Марії Загірної, Василя Корольова [7, с. 122].

З'явилися нові видання, зокрема: «Нова Громада», «Шершень», «Боротьба» (Київ), «Народня слава» і «Вісті» (Одеса), «Запоріжжя», «Добра порада» (Катеринослав), «Слобожанщина» (Харків).

«Кригу, що сковувала нашу книжну продукцію, проломив на-решті 1905 рік...» — відзначає С. Єфремов у статті «В тісних рам-цях. Українська книга 1798—1916» [3, с. 52]. Науковець наголошує на тому, що «почали з'являтися на нашому книгарському ринкові вже справжні книжки, а не самі шупленькі брошурки-«метелики»; і в тому, що хоч і одне видавництво могло вже держатись на самих науково-популярних, попереду безапеляційно заборонених видан-нях; [...] масово почали з'являтися альманахи-збірники як сурогат журналістики; і в тому, нарешті, що таке антикварне, здавалось би, видання, як «Киевская старина», можна стало пристосувати до щоденности бодай у белетристиці (українській) та в публіцистиці (поки що російською мовою)» [3, с. 174].

Власне видавнича діяльність на той час була чи не головним громадським обов'язком С. Єфремова. Євген Чикаленко зауважив: «Біжуча праця Загальної Безпартійної Української Організації скла-далася перш всього з видавничої справи, яку провадив видавничий гурток, що складався з С. Єфремова, Ф. Магушевського, що тоді учителював у Черкасах, В. Дурдуківського, В. Доманицького...» [1, с. 302].

Ще під час навчання у семінарії С. Єфремов став одним із твор-ців видавництва «Вік», яке випустило у світ значну кількість укра-їнських книжок. При цьому С. Єфремов у щоденнику наголошував, що «видавництво рухається помалу»: «Справа спочатку просувалась дуже помалу, і за перші роки ми встигли надрукувати якісь три-чотири брошурки, та й то не знали, що з ними робити» [3, с. 399].

Видавництво, створене зусиллями С. Єфремова та його одно-думців — Олександра Грушевського (брата Михайла Грушевсько-го), Василя Доманицького, Олександра Лотоцького, з часом суттє-во поповнило тогочасний ринок українських друкованих видань. Упродовж 15 років існування (до початку 1909 р.) було випущено 5 ювілейних збірок, з них 2 двотомних видання, 9 збірників творів українських класиків, 20 книжок із серії «Українська бібліотека»,

57 т. зв. народних видань (з них 10 — науково-популярних). Усього за час функціонування видавництва випустило у світ понад 140 назв художньої, навчальної та науково-популярної літератури загальним накладом понад 560 тис. примірників [5, с. 210].

Одночасно з роботою у видавництві С. Єфремов плідно працював як публіцист. Дослідник став автором першої статті українською мовою, легально опублікованої на території Російської імперії — всупереч усе ще чинному Емському указу, п. н. «Чи буде суд?». Стаття з'явилась у газеті «Киевские отклики» (жовтень 1905 р.) як протест проти єврейських погромів, вчинених чорносотенцями за сприяння поліції та російської армії у Києві — на Подолі та Липках. У тому ж році вийшла друком стаття «Длящееся преступление» про становище українського друкованого слова, всупереч висновку цензорів «не пропускати» [11, с. 64].

Загалом, питання історії російської цензури та специфіки здійснення цензурної політики щодо розвитку українського національного руху стали предметом наукових розвідок С. Єфремова, які вчений записував до щоденника, а згодом сфокусував в одному з найгрунтовніших досліджень з історії української літератури — у праці «Історія українського письменства».

Найбільш поширеною формою цензурних репресій проти українських видавців, на думку публіциста, були: арешти, що їх проводили поліційно-каральні структури; конфіскація окремих чисел періодичних органів або й цілих накладів видань; відмова реєстрації видавництва з причин неблагонадійності його програмних цілей.

Подібні випадки фіксував у власній видавничій практиці С. Єфремов, про що свідчать його щоденникові записи.

«Цензура... найбільше нам допікала і внівець повертала всі наші заходи. Ми [видавництво «Вік»] посилали чимало рукописів, але верталось з них якась третина, та й то часто покалічені червоним атраментом, що доводилось із них викидати більшість» [3, с. 599].

Ці процеси відбувалися на тлі складних соціально-політичних перетворень, що були характерні для тогочасної України. «Невпинні студентські розрухи по всій державі, заколоти... вуличні демонстрації, обісмілювання чесної преси — все це розкручувалось луною по несходимих просторах...» — описував у щоденникові події початку нового століття С. Єфремов [6, с. 609]. Ці обставини впливали і на

якість книжкової продукції, що виходила у той час в українських видавництвах.

С. Єфремов у статті «Голод на книжку», вміщеній у перших номерах журналу «Книгарь», аналізував головні проблеми книговидавничої сфери. Дослідник звернув увагу на глибоку кризу в цій галузі, нестачу книжкової продукції, відсутність її популяризації. Серед причин такої ситуації учений виокремив «безглузду» цензуру щодо українського слова, яка «примусила наших авторів і видавців закинути всяку видавницьку роботу» [14, с. 135]. Окрім того, через важкий загальний стан книжкового ринку зник покупець.

Після революційних подій 1905 р. ситуація поліпшилась, але виникли нові труднощі: видавці повинні були працювати на старій друкарській техніці, відчувався брак робітників, збільшувались втрати на виробництво.

«Ми пробували розпочати видання газети нікого не питаючись, але для цього треба було дрібницю — друкаря, який би згодився друкувати...» — писав С. Єфремов. Після подій 1905 р. «друкарі і з'являлись було, але вони побачили що начальство лишилось на своїх місцях і може боляче дошкулити, і свою готовність утратили, принаймні в Києві» [4, с. 53].

С. Єфремов згадував: «Ми кидалися з однієї друкарні до другої — і нічого не виходило. Всюди нам радили почекати трошки...». Матеріальна база тогочасних видань була доволі бідною, за висловом самого С. Єфремова, «більшість тогочасної книжкової продукції «нечепурна, періста, заялозена. [...] Надзвичайно вбогий, безнадійно сірий образ уявляє з себе наша теперішня книга своїм зверхнім виглядом» [6, с. 467].

На сторінках «Літературно-Наукового Вістника» С. Єфремов знову повертається до проблем книговидавничої сфери як одного зі складників національного питання, розглядаючи її становище крізь призму тогочасних історичних подій. Автор підкріплює свої невтішні думки стосовно ситуації в Україні, публікуючи «епізод з найновішої історії української книги», де розповідається про карну чорносотенну експедицію на українську книгу, внаслідок чого були заборонені, вилучені з книгарні Книгоспілки й спалені агентами Добровольчої армії близько ста назв української видавничої продукції, серед якої були й видання черкаського видавництва «Сіач».

Зокрема, це два примірники брошури Д. Донцова «Культура примітивізму» (Черкаси, 1918), 49 книг оповідань А. Кашченка «За що?» (Черкаси, 1917) і чотири підручники Г. Коваленка «Оповідання з української історії» (Черкаси, 1918) [8, с. 420].

Однак розвиток друкованих органів не припинявся. З'явилися перші загальноукраїнські періодичні видання, над популяризацією яких активно працював і С. Єфремов. Зокрема, дослідник брав активну участь у створенні таких газет, як «Громадська Думка» (1905—1906) та «Рада» (1906—1914) [14, с. 134].

Видавці також працювали над упізнаваністю української періодики. С. Єфремов разом із Б. Грінченком склав специфічні оголошення, пропагуючи газету «Громадська Думка» (першопочаткова назва газети — «Громадське Слово»^{*}). В оголошенні, зокрема, йшлося про газету, яка «буде за рівне усім право і справжню волю особи, слова, думки, віри, зборів і спілок». Автори повідомлення також стверджували, що видання вимагатиме безплатну освіту рідною (українською) мовою для всього українського народу.

Відзначимо, однак, що повноцінно працювати українські видавці не мали змоги. Зокрема, несформованою залишалася система книгорозповсюдження, адже, за висловом С. Єфремова, «українських книгарень тоді ще й позначки не було». Зважаючи на такі обставини, видавці найчастіше змушені були тримати продукцію на складах і розповсюджувати власними силами, використовуючи подекуди й власні зв'язки. Для того, щоб українська книга потрапила від друкарень, які розміщувалися зазвичай у великих містах (Київ, Харків, Одеса, Катеринослав), до сіл, видавці змушені були вдаватись до виняткових заходів. У «Щоденнику» С. Єфремова знаходимо таке підтвердження: «Розповсюджували книжечки через студентів, семінаристів, які роз'їздилися по селах, а за такого способу не ставало, звичайно, ні книжок, ні грошей» [6, с. 349].

Незважаючи на заборону ввезення українських книжок, С. Єфремов за домовленістю із чиновником Київської поштової контори Костем Хохличем налагодив зухвале (в обхід цензурного ока) пере-

---

* Активна робота С. Єфремова з колегами в редакції над першим номером видання привернула увагу місцевої поліції, перед випуском грудневого номера 1905 р. київський губернатор заборонив вихід видання. Згодом громадівці отримали дозвіл, що дало змогу випускати газету під іншою назвою — «Громадська Думка».

силання державною поштою зі Львова до Києва сотень примірників українських книг (насамперед Євангелія та «Кобзаря»). Учений разом із Б. Грінченком і Ф. Матушевським організував у Львові друк українських книг та брошур і поштове розсилання їх звідти передплатникам по всій підросійській Україні [10, с. 80].

Утвердження радянської влади суттєво вплинуло на перебіг подій у тогочасній видавничій справі. Зокрема, це позначилось на цензурних органах, діяльність яких була менш шкідливою щодо українських видань. С. Єфремов так пише про це на сторінках щоденника: «Цензура поки що лишалась і зведено до неї газети посиляти. Правда, її ніхто не слухався: вона робила своє діло, ретельно черкаючи, що було не до вподоби, а газети робили своє діло, друкуючи закреслене...» [6, с. 568].

Однак українські видавці зіштовхнулись із певними труднощами. М. Тимошик зазначає, що найбільшими проблемами видавничої справи України в 20-х рр. ХХ ст. були: фінансові (тогочасні видавництва володіли дуже невеликими оборотними капіталами, тому зазвичай виживали на межі банкрутства); професійно-технічні (брак високоосвічених кадрів разом із знищеною технічною базою призвели до появи у видавничій справі випадкових людей, які не мали уявлення про справжню роботу галузі); матеріальні (нестача паперу спричинила різке зменшення кількості видань) [13, с. 314].

Проаналізувавши щоденникові записи, доходимо висновку, що в цей період дослідник змушений був переховуватися від більшовицької влади, проте не залишав писати. Зокрема, влітку—восени 1920 р. вчений працював над «Спогадами», що містили величезну кількість фактичного матеріалу про історію української державності, громадсько-політичні рухи та його власні переконання. У той час, вже будучи академіком (його обрали до складу Академії наук України у лютому 1919 р.), С. Єфремов де-факто був нелегалом, тому тривалий час переховувався у друзів на околицях Києва — у Немішаєві, Глевасі та Боярці, із паспортом на ім'я Олександра Ігнатенка-Колодія [9, с. 157].

С. Єфремов переважно працював тоді у царині журналістики і продовжував літературознавчі дослідження, а своє враження від роботи у радянських видавництвах емоційно аналізував у щоденнику (запис від 8 липня 1924 р.): «Ніхто нічого не робить, ніхто нічого не тямить. [...] Пощастить ще трохи уврвати (видавництвам) казенного

пирога — животітимуть ще якийсь час. Не пощастить — помруть ганебною смертю, занাপастивши попереду українську книжку та письменство» [6, с. 250].

Загалом, книговидавничу діяльність в Україні цього періоду характеризують дві організаційні ознаки: стихійність та інтенсивність розвитку. Видавнича політика була неорганізованою й реакційною, поставали нові видавництва й друковані органи, що припиняли своє існування протягом року існування (як це сталося з газетою «Громадська Думка»), при цьому дослідники також засвідчують «стрімке підвищення попиту саме на українську книгу серед населення» [13, с. 296].

Висновки. С. Єфремов наголошував на непересічному значенні видавничої справи, а саме — періодичних видань, які давали поштовх громаді до роздумів і дій, спонукали підтримувати українське слово і власну державність. «Без періодичних видань, без газет ми не можемо уявити собі культурного суспільства...» — зазначив учений [2, с. 46]. Зрештою, і сьогодні ця теза є, як ніколи, актуальною.

Дослідження щоденникових записів С. Єфремова про стан книговидавничої справи у перших декадах ХХ ст. дає можливість сформулювати уявлення про матеріально-технічне забезпечення тогочасних видавництв, специфіку формування їхнього кадрового складу, систему підготовки видань; зміст, соціальне й громадсько-політичне значення книжкової продукції, вплив цензури на діяльність видавництв та особливості випуску періодичних видань на території України.

Для вивчення історії української видавничої справи надзвичайно цінними є щоденники С. Єфремова, які дозволяють з'ясувати особливості українського книго- й пресовидання; виклики, що стояли перед українськими письменниками й редакторами в умовах цензурних утисків. Унаочнені факти, викладені в чітких інформативних записах дослідника, занотовані думки його сучасників, роздуми дослідника про долю українства й української книги дають змогу вважати С. Єфремова одним із фундаторів видавничої справи в Україні нового часу.

1. *Грабович Г.* До історії української літератури : дослідження, есе, полеміка / Григорій Грабович. — К. : Основи, 1997. — 604 с.
2. *Грицак Я.* Нарис історії України: формування модерної української нації XIX—XX ст. / Ярослав Грицак. — К. : Генеза, 1996. — 360 с.

3. *Єфремов С.* Вибране: ст. наук. розвідки. моногр. / Сергій Єфремов ; упорядкув., передм. та прим. Е. Соловей. — К. : Наукова думка, 2002. — 760 с.
4. *Єфремов С.* Голод на книжку / С. Єфремов // Книгарь. — 1917. — № 2. — С. 52—54.
5. *Єфремов С.* Літературно-критичні статті / Сергій Єфремов. — К. : Дніпро, 1993. — 351 с.
6. *Єфремов С.* Щоденник. Про дні минулі (Спогади) / Сергій Єфремов. — К. : Темпора, 2011. — 792 с.
7. *Зелінська Н.* Наукове книговидання в Україні: Історія та сучасний стан : навч. посіб. / Н. Зелінська. — Львів : Світ, 2002. — 268 с.
8. *Ісаєвич Я. Д.* Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Я. Д. Ісаєвич. — Львів, 2002. — 520 с.
9. *Ковальчук Г.* Співпраця Сергія Єфремова з книгознавчими установами та організаціями / Г. Ковальчук // Вісник Львівського університету. — 2008. — Вип. 3. — С. 157—163.
10. *Панько Т.* Слово в духовному житті нації / Т. Панько, М. Білоус. — К. : Знання України, 1995. — 96 с.
11. *Рудий Г.* Преса України 1917—1920 рр. як об'єкт дослідження української культури: джерелознавчий і методологічний аспекти / Г. Рудий. — К., 2005. — 551 с.
12. *Тимошик М.* До історії цензурних утисків українського друкованого слова в період проголошення конституційних свобод (1905—1917 роки) / М. Тимошик // Журналістика: преса, радіо, телебачення : зб. ст. — К., 1993. — Вип. 25. — С. 55—63.
13. *Тимошик М.* Історія видавничої справи : підручник / Микола Тимошик. — 2-ге вид., виправл. — К. : Наша культура і наука, 2007. — 496 с.
14. *Фіть Л.* Видавнича справа у м. Черкаси наприкінці ХІХ — початку ХХ століть: історіографія проблеми / Л. Фіть // Наукові записки Інституту журналістики. — 2012. — Вип. 49. — С. 132—137.

Нонна Варех

ДО ПИТАННЯ ТИПОЛОГІЇ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ МЕДІАСТЕРЕОТИПІВ

Висвітлено специфіку етнокультурної стереотипізації, представлені у медіадискурсі. Для виявлення формальних та змістових характеристик стереотипів застосовано метод типологізаційного аналізу. Як найбільш репрезентативні виділено групи автостереотипів та ге-